

HAN DALLI VE BANU ÇİÇEK'İN ALP TİPİ KADIN BAĞLAMINDA İNCELEMESİ

Han Dalli and Banu Çiçek's Investigation in Alp Type Women's Context

Büşra ERGÜL¹

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı ABD., busraergul036@hotmail.com, orcid.org/0000-0002-3654-2608.

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received: 22.03.2024

Kabul/Accepted: 25.07.2024

DOI: 10.20322/littera.1456802

Anahtar Kelimeler

destan, Dede Korkut, kadın, alp tipi, savaş.

ÖZ

Destanlar, tarihin bilinmeyen çağlarından günümüze kadar birçok toplumun yaşayış tarzlarını, inançlarını, gelenek ve göreneklerini sözlü gelenek içinde aktaran köklü ve zengin edebi eserlerdir. Meydana geldikleri toplumun, kültürün bilinç ve bilinçdışında yaşattıkları değerleri günümüze yansıtabilen destanlar, sembolik kodlardan oluşan bir hazine değerindedir. Her toplum kendine özgü değerlerini, destanlar aracılığı ile yaşamın birçok alanına aksettirmiştir.

Kültürel sürekliliği canlı tutan her unsur, geçmişi ve geleceği birleştirerek toplumların her açıdan daha güçlü ve zengin olmasını sağlayan bir değer barındırmaktadır. Değerlerimizi, gelecek nesillere aktararak canlı ve kalıcı tutma konusunda tüm toplumların ve kültürlerinin çekirdek parçası olan aile kavramı, önemli bir vasıttır. Toplumun ve yaşamın temelini oluşturan aile yapısının önemli bir ferdi olan kadın, edebi anlatılardaki konulardan biri olarak yer almaktadır.

Ele alınan çalışmada, Özbekistan sahası destanlarından Dalli Destanı'nda yer alan kadın kahraman Han Dalli ile Türk edebiyatının büyük şaheserlerinden biri olan Dede Korkut Hikâyelerinden Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi'nde yer alan Banu Çiçek'in alp kadın tipi bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır. Han Dalli ve Banu Çiçek karakterleri, yer aldıkları anlatılarda daha çok alp kadın tipi yönleri ve ön plana çıkan ortak özellikleri ile ilgili olarak değerlendirilmiştir. Anlatılarda yer alan iki kadın kahraman, toplum ve aile hayatı içinde kadını yansıtan fedakârlık, sadakat, saygı ve sevgi yönlerinin yanı sıra kahramanlıkları ve savaşçılık özellikleri ön planda olan alp kadın tipinin en tipik örneklerindedir. Kadınların, karşılaştığı birçok zorlukta kimseye muhtaç olmadan tek başına üstesinden gelebildiğini gösteren Han Dalli ve Banu Çiçek karakterleri, kadınların gücü bağlamında büyük önem teşkil etmektedir.

ABSTRACT

Keywords

epic, Dede Korkut, woman, alpine type, war.

Epics are deep-rooted and rich literary works that convey the lifestyle, beliefs, traditions and customs of many societies through oral tradition from unknown ages of history to the present day. Epics are a treasure trove of symbolic codes that reflect the conscious and unconscious values of the society and culture in which they were created. The unique values of each society are reflected in many areas of life through epics.

The element that keeps cultural continuity alive has a value that unites the past and the future and makes societies stronger and richer in every respect. The concept of family, which is the core part of all societies and cultures, is an important tool in keeping our values alive and permanent by transferring them to future generations. Woman, an important member of the family structure that forms the basis of society and life, is one of the subjects in literary narratives.

In the study, it is aimed to analyze Han Dalli, the heroine of the Dalli Epic, one of the epics of Uzbekistan and Banu Çiçek in the story of Kam Püre's Son Bamsı Beyrek, one of the great masterpieces of Turkish literature, one of the Dede Korkut Stories, in the context of alpine woman type. The characters of Han Dalli and Banu Çiçek have been evaluated in the narratives in which they appear, mostly in relation to their alpine woman type aspects and their prominent common features. The two heroines in the narratives are the most typical examples of the alpine woman type, whose heroism and warrior characteristics are at the forefront, as well as the aspects of sacrifice, loyalty, respect and love that reflect women in society and family life. The characters of Han Dalli and Banu Çiçek, who show that women can overcome many difficulties on their own without needing anyone else, are of great importance in the context of women's power.

Atıf/Citation: Ergül, B. (2024), "Han Dalli ve Banu Çiçek'in Alp Tipi Kadın Bağlamında İncelemesi", *Littera Turca, Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 10/3, 329-341.

Sorumlu yazar/Corresponding author: Büşra ERGÜL, busraergul036@hotmail.com

GİRİŞ

Duygu ve düşünceleri dile getirmek, anlatmak veya yazmak insan için her zaman ruhsal ve psikolojik açıdan bir ihtiyaç olarak görülmüştür. Bu ihtiyacın, her birey tarafından farklı yöntemler ile paylaşılabilmesi, edebi eserlerimizin farklı türlerini ortaya çıkarmıştır. Her edebi eserin ele aldığı birçok konu, çeşitli biçimsel ve teknik yönler anlatıya farkındalık ve süreklilik kazandıran önemli özelliklerdir. Topluma konu olan çoğu durum ve olay, edebi alana da etki ederek konu edilmiştir.

Toplumun en önemli kültür aktarıcısı olan dil, tüm edebi eserler için bir araç olmuştur. Dil ile birlikte destan, hikâye, roman vb. tüm edebi eserler, kültürü nesilden nesile, kuşaktan kuşağa aktarmıştır. "Çünkü dil, sadece iletişimin değil, aydınlanmanın, ilerlemenin, kültürel aktarımın, sembolik kodlamanın ve daha pek çok olgunun birincil şartıdır." (Özdemir, 2022, s.5). Toplumun ortak öğelerinden olan dil, edebi eserlerde doğru şekilde kullanıldığı takdirde anlatıya farkındalık katan güçlü etkenlerden biri olmuştur. Buna bağlı olarak edebi eserler içerdiği konular itibari ile birer kültür taşıyıcısı haline gelmiştir.

Sözlü ve yazılı kültürün vazgeçilmez unsurlarından destan ve hikâye türleri toplum içerisindeki çeşitli konuları ele alan ve birçok kültür unsurunun kökeninde yer alan birer taşıyıcı görevindeki anlatım biçimlerindedir. Destanlar, oluştukları dönem içerisindeki tarihi olayları, kültür ve gelenekleri, sosyal yaşam tarzları ve dâhil oldukları inanç yapısını kuşaklar arası taşınması ile adeta geçmişi bize yaşatabilen köklü edebi değerlerimizdir. Kültürel değerlerin aynası olarak nitelendirilen destanlar, kolektif bilinç dışının yansıması ile epik ve mitolojik yönleri bakımından güçlü ve zengin anlatılardır.

Geçmişten günümüze sosyal, siyasi, ekonomik, dini açıdan gelişim ve değişimleri yansıtan destan kavramıyla karşılanan epik eserlerin, destanlara konu edilen durumlar ve destan kahramanları ile topluma rehberlik eden bir yol gösterici olarak değerlendirilmesi mümkündür.

Destanda yer alan güçlü erkek kahramanın yanında, çeşitli kimlik ve görevler üstelenmesi ile birçok açıdan yanında bulunarak kendisini eksik hissettirmeyen bir kadının varlığı söz konusudur. "Türk destanlarında çeşitli kadın tipleri vardır. Bazı kadınlar, sadece anne, eş, sevgili veya yardımcı olma özellikleriyle yer alırken, bazıları

düşmanlarla bazen yalnız bazen de erkek bir kahramana destek olabilmek için savaşırlar." (Şahin, 2012, s.565). Bazı destanlarda yer alan kadınlar, farklı tiplerde ve konumlarda yer alarak erkek kahramanlar kadar aktif rol oynarlar. Kadınların zaman, mekân ve gelişen olaylara karşı cesareti, bilgeliği, fedakârlığı, sadakati ve korumacı yapısı gibi belirgin özellikleri kadını üstün bir konuma ulaştırır. Yeri geldiğinde bir evi yeri geldiğinde ise bir ülkeyi yönetebilecek güce sahip olan kadınlar, toplum içerisinde hem zekâsı ile hem de bilek gücü ile ön plana çıkan bir role sahiplerdir. Her destanda aynı şekilde yer almasalar da çeşitli kadın tiplerini barındıran destanlar, genel anlamda kadını önemli ve değerli bir mevkide tutar. Bu tutumlar, destanlar aracılığı ile kadının toplum içindeki konumunu ve yaşam şartlarının yansıtıldığını gösterir.

Türk toplumunda epik konulu destanlarda, olaylar erkek kahraman etrafında gelişse de aile içinde sadık yardımcı rehber konumunda bir eş, fedakâr ve merhametli bir anne, yurdunda onu bekleyen veya uğruna canını hiçe saydığı bir sevgili olan kadın tipleri bulunmaktadır. Türk toplumunda kadına karşı verilen değer ve kadının toplum içindeki söz hakkı, destanlarda önemli bir yer tutmaktadır.

Özellikle kahramanlık konusunun işlendiği destanlarda erkeğe atfedilen alp tipi vasfının kadında görülmesi, kadının destan içinde hem başkahraman hem de yardımcı kahraman olarak farklı rollerde karşımıza çıkmasını sağlamaktadır.

"Alp tipini hazırlayan bu şartlar kadını da eğitmiştir. Fedakâr, iffetli, saygın ve erkeğin sadık dostu olan kadın, bu özelliklerinin yanında erkekle bizzat savaşan, dövüşen, yarışan, güreş tutan, avcı, akıncı bir kahramandır." (Bars, 2014, s.105). Kadın, bazen erkek kahramanın manevi açıdan yanında yer alan, sezgileri ve aklıyla yol gösterici olan sadık ve vefalı kadın rolünde iken bazen de erkek kahramanın yerini aratmayacak kadar savaştığı bir alp kadın rolünde yer alır. Farklı rollerde yer almasına rağmen ana kahramanı erkek olan bir destan için kahramanı her açıdan tamamlayabilen ve erginleşme aşamasına ulaştırarak başarıya erişmesini sağlayan temel unsurlardan biri kadındır.

Türk edebiyatının yazılı metinlerinden asıl adı "Kitab-ı Dede Korkut alâ Lisan-ı Taife-i Oğuzan" olan Dede Korkut Hikâyeleri, alp kadın tipinin özelliklerini ortaya koyan en değerli örneklerinden biridir. Ele alınan çalışmada, Dede Korkut Kitabı'nın on iki hikâyesinden biri olan Kam Pürenin Oğlu Bamsı Beyrek Boyu anlatısındaki kadın kahraman tipi Banu Çiçek, savaştığı alp tipi bağlamında incelenmiştir.

Özbek destan geleneği sahasında, adını destan içindeki kadın bir kahramandan alan Dalli Destanı, kadın alp tipini yansıtan bir kahramanın varlığı ile şekillenmiş bir anlatıdır. Makalemizde ele alacağımız iki kadın kahramanın, ortak yönleri ve mücadeleler esnasında sergiledikleri kahramanlık özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Destanlardaki erkek kahramanlara yüklenen alplik ve savaştıklık özelliklerinin kadın tipinde de görülmesi, çalışmamızın temelinde yer alan bir olgudur.

1. KAHRAMANLIK KONULU DESTANLARDA KADIN TİPİ

Evren içindeki her canlının, kendine ait sorumluluk çerçevesinde belirli bir yaşam tarzı, varoluşunun anlamı ve yaşam içinde üstlendiği bir rolü bulunmaktadır. Bu roller, toplumsal kimlikleri oluşturarak toplumdaki düzenin ve değerlerin devamlılığını sağlayan birer köprü vazifesi görür. *“Bütün bireylerin kimlikleri hem kişisel hem de sosyal öğeler içermekle birlikte insanlar bu öğelere atfettikleri önem açısından farklılıklar gösterir. Bu farklılık ise bireylerin içinde bulunduğu toplumun sosyo-kültürel yapısına göre değişik biçimlerde karşımıza çıkar.”* (Aktaş, 2013, s.58). Her canlı, eşsiz ve özel olduğu gibi canlıların oluşturduğu toplumlar da onların birer yansımasıdır. Çünkü toplumun özelliklerini, içerisinde yaşayan canlılar belirlemektedir. Birey ve toplum birbiri ile doğrudan ilişkili iki kavramdır. Hem bireyler toplumsal özellikleri taşır hem de toplum bireylerin özelliklerine göre şekillenir.

Toplumun aynası olarak nitelendirilen aile, her şeyin başlangıcı olduğu gibi sonucudur. Çünkü kişinin toplum içerisinde kendine biçilen rolünü ve sorumluluklarını en aktif ve yoğun şekilde yaşadığı yer aile ortamıdır. Aile, toplumun en küçük yapısı olmasının yanı sıra birey için yaşamının temel noktalarını belirlemede rol oynayan büyük bir etkidir. Aile yapısının durumu bireyi, birey ise toplumu şekillendirir. Sadece ailenin değil yaşamın da temelini temsil eden kadın hem yaşamın devamlılığını hem de toplumsal dengeyi sağlayabilen önemli bir role sahiptir. Kadın, aile yapısının temel yapı taşlarından biridir. Aile yapısında kadına atfedilen annelik özelliği ise kadının yaşam içindeki değerini ortaya koyan bir niteliktir.

Kadın figürü, toplum içindeki değişken yeri ve ailenin diğer bireylerine oranla daha baskın ve güçlü oluşu ile ön plandadır. Çünkü kadın, ilk olarak insanın dünyaya gelişinden itibaren yanında olan anne rolü ile bireyin yaşamındaki ilk öğretmenidir. Toplum tarafından idealize edilen kadın profili, hem toplum içinde anne, eş, ev kadını gibi yer aldığı roller ile hem de bu roller içerisinde üstlendiği sorumluluklar ile yaşam içinde önem arz eden kutsal değerdir.

Kadının yaşam içerisindeki çok yönlü özelliklerinin edebi eserlerde güçlü bir şekilde işlendiği görülmektedir. Sözlü kültürün bir parçası olan destan türünde kadın tipi, anlatılar içinde çeşitli mevkilerde farklı roller ile ele alınmıştır.

Her edebi tür kendi içinde konularına göre ayrıldığı gibi destanlar da içeriklerine göre kendi aralarında ayrılmaktadır. Mücadelenin ve fiziksel gücün ön planda olduğu kahramanlık konulu destanlarda genel olarak merkezi kahraman erkek olarak karşımıza çıkmaktadır. Çoğunlukla erkek kahramanların var oluşu, kadın kahramanların varlığını söylememize engel bir durum değildir. Çünkü her ne kadar destandaki belirleyici savaşçı alp tipi özellikleri erkek kahramanlara özgü gibi görülsede kadın karakterlerin merkezi kahraman olarak görüldüğü destan örnekleri de bulunmaktadır. Hatta bazı anlatılarda kadının erkekte daha fazla kahraman özelliklerine sahip olduğu görülmektedir. Erkek kahramanın merkezde olduğu destanlarda her ne kadar erkeğin varlığı kadından üstün tutulsa da kadın karakterler yeri geldiğinde fiziksel güçleri ile yeri geldiğinde manevi açıdan bu farkı kapatmaktadır.

“Ying ve Yang prensibi dâhilinde bütün olan her şey ziddiyle var olur. Dişil bir öge olan mağaranın kahramanın olgunlaşabileceği bir mekân olması için, eril bir unsur olan ateşi barındırması şarttır. Çünkü ateş, insan karakterini olgunlaştıran bir öge olarak anlatılarda değer kazanır.” (Özdemir, 2014, s.239). Yaşam içinde olduğu gibi

anlatılarda da yer alan kadın ve erkek her zaman bir arada olması gereken iki varlıktır. Kadın ve erkeğin anlatı içinde baskın olan rollerinden önemli olan olgu ikisinin birlikte var olmasıdır. Destanlar, genellikle erkek kahramanı ana kahraman olarak gösterse de toplumsal olarak kadının varlığını ve önemini her daim içerisinde barındırmaktadır. Kadın ve erkek rollerinin anlatı içerisindeki yeri ve durumu, bulunan dönemdeki toplumsal kimlik anlayışını açığa çıkaran önemli bir etkidir.

Gerçek hayatta olduğu gibi destanlarda da kadınlar çok yönlü özelliklerini dönemin yaşayış şartlarına göre farklı şekilde ortaya çıkarmıştır. Kadın, hayatta her ne kadar farklı rollerde yer alsada her koşulda her zaman her yerde kutsal bir kahraman olarak görülür. Çünkü kadın eski çağlardan günümüze kadar annelik rolüne bağlı olarak karşılıksız sevgi, sadakat, fedakârlık ve aileyi bir arada tutmayı sağlayan bir otorite olarak görülmektedir. Buna bağlı olarak yaşam içerisinde her zaman güçlü ve derin bir anlam taşımaktadır. Kadına atfedilen bu özel yönler, anlatılarda bazen kahramanları doğuran bir anne bazen eşine sadakati ile bilinen bir eş bazen de sevgilisine kavuşma uğruna canını verebilecek bir aşık olarak yer alır. Kahramanın amacı, hiçbir şeyden korkmadan toplumun refah seviyesini arttırabilmek ve saygın bir birey olabilmek iken kadın kahramanın ilk amacı doğuştan gelen annelik içgüdü ile ailesinin ve eşinin yaşamını sürdürmesi için çabalamaktır. Kadın, sevgisi uğruna her şeye göğüs gerebilecek kadar fedakâr, her şeyin karşısında korkusuzca durabilecek cesaretlidir.

Toplumların benimsedikleri yaşayış tarzlarına göre farklılaşan kadın rollerini, edebi anlatılarımızda daha açık şekilde görebilmek mümkündür. Çünkü her kahraman, toplumun ortak değerleri çerçevesinde hareket ederek başarıya ulaşır. Kahraman, toplumun beklentilerine bağlı olarak mantığını ve gücünü kullandığı sürece toplum tarafından yadırganmaz ve desteklenir. Kahramanın çevresinden aldığı bu inanç, onu her açıdan çıkmış olduğu yolculuğuna daha istekli ve emin şekilde ilerlemesinde etkilidir. Her kahramanın farklı rollerde yer alsada da manevi ve fiziksel açıdan yanında bulunan bir kadın vardır. Erkek kahramanların mücadelesi içerisinde gelişen olaylara bağlı olarak çıktığı yolculukta ona eşlik eden yoldaşı ve beklenmeyen durumlarda teselli ederek sakinleştiren kadınların varlığı birçok destanda görülmektedir.

“Yaşadığımız medeniyet devrelerine göre Türk Edebiyatında kadın umumiyetle üç şekilde değerlendirilmiştir:

1)İslamiyet'ten önce ve göçebelik devrinde o, bu devrin ideal erkek tipi olan Alp tipine yaklaşır. Erkek gibi o da ata biner, ok atar, kılıç kullanır ve icabında düşmanla kahramanca çarpışır.

2)Yerleşik medeniyete ve İslâmî kültür çevresine dâhil olduktan sonra kadın, erkek gibi ve erkekten daha fazla pasif bir karakter arz eder. Toprak ve din, insanları kendilerinden üstün tabiat veya tabiatüstü kuvvetlere bağlar. Bu devirde kadının kahramanca vasıflarını kaybederek bir haz ve aşk mevzuu olduğu görülür.

3)Batı medeniyeti tesiri altına girdikten sonra kadının ilkin edebiyatta, sonra hayatta beşerî hakları müdafaa edilir ve tamamıyla erkekle eşit bir seviyeye getirilir.” (Kaplan, 2010, s. 99).

Çalışmada ele alınan anlatılardaki kadınlar birinci gruba dâhil olurlar. Epik yönleri baskın olan destan türlerinde, alp tipi özelliklerinin kadın kahramanlara verilmesi, kadının erkeğe atfedilen rolü üstlenebilecek potansiyelde

olduğunu göstermektedir. Kadının, göçebe toplum yapısında bulunan ata binme, ok atma, ava çıkma gibi yetkinliklere sahip olması, onları erkeklerle eşdeğer hale getirir.

Bireylerin bilinç ve bilinç dışında barındırdıkları kalıpsal özellikler, analitik psikolojinin kurucusu C. G. Jung tarafından arketip olarak adlandırılmaktadır. “Arketipler, içgüdülerin kendi eseri olan ÖZBEN portreleridir, imgelere dönüşmüş ruhsal süreçlerdir, ya da insan davranışının ilksel kalıplarıdır.” (Jung, 2006: 50). Ortak bilinç dışının unsurlarından olan arketipsel semboller, kahramanın bireyleşim sürecinde görülür. Analitik psikolojide kadının, bilinç dışındaki eril özellikleri dışı vurabilmesi animus arketipi iken erkeğin bilinç dışındaki dişil özellikleri ise anima arketipi olarak ifade edilir.

Jung anima arketipini; “Anima erkeğin ruhundaki, belli belirsiz duygular, huylar, sezgiler, akıldışı olana karşı duyarlık, kişisel sevgi yetisi, doğa sevgisi, en önemli olarak da bilinçdışı algılama yetisi gibi bütün dişil psikolojik eğilimlerin kişileşmesidir.” (Jung, 2009, s.177) şeklinde tanımlar. Anima ve animus arketipleri, bireyin ruhsal dünyasının birer yansımasıdır. Ele alınan çalışmada yer alan Dalli Destanı'nda erkek kahramanın bireyleşme serüvenine çıkış amacı, Han Dalli olan animası ile bütünleşerek öz benliğine kavuşabilmektir. Aynı şekilde Kam Pürenin Oğlu Bamsı Beyrek boyunda yer alan erkek kahraman, animası Banu Çiçek ile mücadelesi sonunda bütünlük sağlayarak olgunluk mertebesine erişmiştir.

“Animus'un musallat olduğu kadınsa, inatçı, ukaladır; erkek gibi tepki gösterir, bu tepkiler içgüdülere dayanmazlar.” (Jung, 2006, s.72). Kadının eril yanı olarak tanımlanan animus arketipi, ele aldığımız her iki anlatıda da Han Dalli ve Banu Çiçek karakterlerinde görülen arketiplerdir. Alp tipi kadın rolünde yer alan kahraman özellikleri, animus arketipinin baskınlığı sonucunda ortaya çıkan niteliklerdir.

Birey, anima ve animusun bütünleyici/tamamlayıcı yönleriyle uyum sağladığı takdirde amacına daha kolay şekilde ulaşabilir. Uyum, başarıyı getiren önemli özelliklerdir. Destan türünde de karşımıza çıkan bu arketipler, kahramanı ilk önce kendi içinde daha sonra çevresi ile uyum sağlatarak onu başarıya ulaştırır.

“Kadının özellikle ilk karşılaştığı baba, ağabey tipinin bilinçaltındaki kolektif imajla ve çevre şartlarıyla birleşince savaçılık ve saldırganlık vasıflarını güçlendirdiğini kabul eder. Bu da kadına kahramanlık vasfını kazandıran temel özelliğidir.” (Hança, 2012, s.500). Kahramanlık vasıfları, yaşam şartlarına bağlı olarak kadın erkek fark etmeksizin her bireye atfedilen toplumun bir getirisidir. Bu getiri sayesinde toplum içerisinde eşitlik ve bütünlük sağlanır. Kahramanlar, pek çok kişinin sahip olmak istediği özellikleri taşıyarak bu düzenin bozulmamasını sağlayan saygın kişilerdir. Kahramanlık konulu destanlarda da merkezi kahraman kadın olan veya merkezi kahramanın her daim yanında bulunan yardımcı bir kadın kahramanın varlığı teşekkül etmektedir.

2. TÜRK VE ÖZBEK DESTANLARINDA GÖRÜLEN KADIN ALP TİPİ

Evrendeki her canlının birbirinden farklı ve eşsiz olduğu gibi sergilemiş olduğu davranışlar ve tutumlar da farklıdır. Bu farklılıklar, bireyin kişiliğinin bir parçasıdır. Her bireyin kişilik yapısı, onu özel ve farklı kılan yönlerinin görüntüsüdür. İnsan, kendine özgü tutumları ve davranışları ile başta kendisi olmak üzere yaşadığı dünyayı değiştirme ve biçimlendirme düşüncesine sahiptir. Bu düşünce, kişiyi diğer insanlardan özel kılan taraflarını doğru

şekilde sergilemesi ile doğrudan ilişkilidir. Bir başka deyişle kişi kendinin ne kadar farkında olursa, kendine ve çevresine de farkındalık kazandırarak yaşamı süresince başarıya daha kolay erişir.

Her toplum içinde kendine ait değerlerini, tarihini, kültürünü estetik olarak bulunduran kahramanlık konulu destanlar vardır. Destanlar, toplumun sadece bahsedilen özelliklerini yansıtmaz, mücadeleci ruhu hissettirir. Kahramanlık konulu destanlarda bulunan tipler, akıncı ve savaşçı ruhları ile alp tipinin en güzel örneklerini vermektedir. Alp tipi, milli şuurun ve milli değerlerin bireye yansımalarıyla ortaya çıkan savunmacı ve korumacı bir görünümdür.

Mehmet Kaplan Türk Edebiyatında Tipler adlı eserinde tip kavramını, “alp”, “gazi”, “veli”, “ahi”, “aşık”, “yeni aydın ve hürriyet kahramanı” olarak gruplara ayırır. Bu tiplerin eserlerde hangi şekilde ele alındığını anlatır. Kaplan, daha çok epik anlatılarda yer alan alp tipini ise hayvancılığa bağlı olarak yaşamını sürdüren toplumdaki kahramanlar olarak idealize etmiştir.(Kaplan, 1985).Türk toplumu konar- göçer yaşam tarzı ile cesur ve yiğit kişilere ihtiyaç duyması sonucunda alp tipini zorunlu kılmıştır demek mümkündür. Alp tipi, genellikle göçebe yaşam tarzını benimseyen, her zaman dış etkenlere karşı korunma ihtiyacı gerektiren konumlarda cinsiyet fark etmeksizin kahramanlığa ait cesur, yiğit ve savaşçı gibi değerleri barındıran kişilerin taşıdığı bir tiptir.

Alp tipi özelliklerine sahip olan bir erkek kahraman, aynı zamanda kendi ile birlikte bilinçli veya bilinçsiz olarak da olsa eşini de olası durumlara hazırlayarak savaşçılık bilincini aşılır. Kadın kahramanlar, mücadele esnasında hiç beklenmeyen zamanda ortaya çıkarak erkek kahramanı içine düştüğü zor durumda kahramanın kurtarıcısı olurlar.

Kahramanlık konulu destanlarda idealize edilen alp tipi, düşmanın karşısında zorluklara yılmadan dimdik durabilen ve hiçbir şeyden çekinmeden halkın sesini, gücünü yansıtan zaferin sahibidir. Erdemliğin, cömertliğin ve hünerin sembolü olarak tanımlanan alp tipi, olumlu tipler arasında yer almaktadır. Alp tipine sahip olan destan kahramanı, cesaret, güç ve kuvvet bakımından diğer insanlara kıyasla üstünlük sağladığı gibi mantık ve akıl gücünü de doğru şekilde kullanarak kendi içinde bütünlüğü ve dengeyi sağlar. Aksi takdirde kendi ile uyum gösteremeyen kahraman, bütün girişimlerinde başarısız olur.

Hareketli ve canlı yaşayış tarzını benimseyen Türklerde, ağırlık erkek kahramanlar etrafında toplanıyor gibi gözükse de kadının da erkek gibi güçlü, cesur, savaşçı olması beklenmiştir. Kadın, yeri geldiğinde erkeğin hayat yoldaşı olabilen yeri geldiğinde ise silah arkadaşı olmayı başarabilen tamamlayıcı bir yapıya sahiptir.

Türk destan geleneğine bakılacak olursa epik yönlerin baskın olduğu ilk anlatılardan biri de Dede Korkut hikâyeleridir. Bugüne kadar Dede Korkut hakkında birçok farklı görüşler ileri sürülmüştür. “Türk edebiyatı tarihinin büyük âlimi Prof. Dr. Fuat Köprülü'nün, derslerinde söylediği bir söz vardır: ‘Bütün Türk edebiyatını terazinin bir gözüne, Dede Korkut'u öbür gözüne koysanız, yine Dede Korkut ağır basar.’ “ (Ergin, 2021, s.7). Oğuz toplumu sosyal, siyasi, askeri gibi kültürel değerleri, görüşleri birbirinden bağımsız şekilde hikâyelere aktarılmıştır. Bu aktarımların çeşitliliği ile birlikte Oğuz topluluğunu her açıdan tanımak mümkün hale gelmiştir. Dede Korkut hikâyelerinde Oğuz boylarının kendi arasındaki mücadeleleri ve kahramanlıkları anlatılır. Alp tipi özelliklerini yansıtan erkek ve kadın kahramanlar, anlatıların destansı ve epik yönlerini güçlü kılmaktadır.

"Dede Korkut'ta 'ol zamanda bir oğlan baş kesmese, kan dökmese ad komazlar idi.' denmesi, bize alp tipinin o devirdeki gerekliliği ile ilgili ciddi bir ipucu sunmuş oluyor. Zira yaşam zor şartlarda sürdürülmektedir. Bu sebeple cesur, yiğit kişilere ihtiyaç vardır." (Uçak, 2013, s. 142). Dede Korkut'ta yaşanan dönem ve şartlarına bakıldığında ister istemez mücadeleci bir kimlik ortaya çıkmaktadır. Dede Korkut, mücadeleci ruhun sadece erkekte değil, kadının da mücadele içinde olduğu destansı anlatılardır. Bu anlatım bazen Dede Korkut'ta olduğu gibi açık şekilde dile getirilirken bazen de örtük şekilde ele alınmaktadır.

Banu Çiçek, Selcen Hatun, Burla Hatun gibi kadın kahramanlar, Dede Korkut hikâyelerinde alp tipi özelliklerini yansıtan örnek kadın alp tipleridir. Dede Korkut hikâyelerinde birden çok kadın kahramanın varlığını görmek mümkündür. Bu çalışmada, Kam Pürenün Oğlu Bamsı Beyrek Boyu anlatısında karşımıza çıkan Banu Çiçek örneği ele alınmıştır. Banu Çiçek karakteri hem ok ve kılıç kullanan hem de ata binen bir alp tipinin yanında eşine sadık oluşu ile ideal bir eş tipini temsil etmektedir.

Animusu yönünden baskın olan cesaretli kadın kahramanların tipik örneklerinden Banu Çiçek'e karşı Bamsı Beyrek'in güreşirken zorlanması, kadın alp tipinin gücünü ortaya çıkarmaktadır. "Alplara mahsus evlilik, epik başkahramanın kendisine uygun eş arayıp bularak her türlü şartı yerine getirip, sınavlardan geçtikten sonra onunla evlenmesidir." (Kıdırbayev-Muratoy, 1998: 78). Kahramanlık vasıflarını barındıran erkek kahramanlar, eşlerinin de alp tipi özelliklerine sahip olmasını isterler. Beyrek'in idealize ettiği eş özelliklerinin Banu Çiçek'te görülmesi, Beyrek'i anima yönünden tamamlamaktadır. Anima ve animusu ile uyum içerisinde olan Beyrek ve Banu Çiçek tamliğe ulaşarak ruhsal bütünlüğe kavuşmuştur.

Erkek alp tipindeki kahramanların ok atmak, ata binmek, savaşmak gibi akıncı ruhları kadınlara atfedilerek yeri geldiğinde de erkeğiyle beraber savaşan Türk kadınlarının hünerleri eser içinde işlenmiştir. Fedakârlığı, iffetli ve sadık oluşu ile bilinen mücadele gerektiren olayların ortasında yer aldığı erkekten bile daha üstün geldiğinin örnekleri bulunmaktadır. Kendisine talip olan Beyrek'in gücünü sınamak isteyen Banu Çiçek ve Bamsı Beyrek'in karşılıklı mücadelesi şu şekilde anlatılmıştır: *Kavuştular, iki pehlivan olup birbirine sarmaştılar. Beyrek kaldırır kızı yere vurmak ister, kız kaldırır Beyreği yere vurmak ister. Beyrek bunaldı, der: Bu kıza yenilecek olursam, kudretli Oğuz içinde başıma kakınç, yüzüme dokunç ederler dedi.*" (Ergin, 1971, s. 61). Bazen sevdiklerinin uğruna canını verebilecek kadar cömert bazen de karşı tarafla cesurca çatışan kadın kahramanlar, kadın tipini saygın bir statüye yükseltir. Banu Çiçek, Türk kadınlarını yansıtan çoğu özelliğe sahip olması ile örnek alınacak bir kadın rolünü üstlenmektedir. Dede Korkut hikâyelerinde yer alan birçok kadın, Banu Çiçek'te görüldüğü gibi olumlu yönleri ile ön plandadır.

Bir toplumun zaman içerisindeki değişim ve gelişimini tasvir eden destanlar, anlatıldıkları dönemi okuyucuya âdeta gerçek gibi yaşatması yönü ile geçmişten günümüze dek önemli bir rol üstlenmektedir. Epik destanlar, topluma milli birlik ve beraberlik duygusu aşılamaktadır. En eski Türk boylarından olan Özbek Türklerine ait destan geleneği içinde de tarihi ve milli değerleri yansıtan epik yönden güçlü olan destanlar yer almaktadır. Alpamış, Kuntoğmuş, Zülfizar, Rüstem Han, Köroğlu gibi halk destanları günümüze kadar gelebilmiş kahramanlık konulu destanlardandır.

Özbek Türklerine ait Köroğlu destan kolları içinde yer alan Dalli Destanı, adını kadın kahramandan alır. Dalli Destanı, kadın alp tipini yansıtan epik eserlerden biridir. Türk boylarına ait destan türlerinin birçoğunda kadının aile ve toplum yaşantısındaki yeri ve değerinden bahsedilmektedir.

Destanın merkezi kahramanı olan Hasanhan'ın manevi ve fiziksel yönden yanında olan yardımcı kadın kahraman Han Dalli, kahramanın güçsüz düştüğü durumda eksikliğini aratmayacak şekilde düşmana karşı at üzerinde mücadele verir. Bu mücadele akıncı bir alp kadın tipinin örneğidir. Destan kahramanı Hasanhan'ın yaralanması üzerine Han Dalli'nin kılık değiştirerek destan kahramanının yerine geçmesi, Han Dalli'nin alp tipi özelliklerini ortaya çıkarır. Han Dalli'nin bu üstün mücadelesi eserde şu şekilde ele alınmıştır:

“İstifhan kılıcı Dalli'nin elinde,
Sallasa keser sayısızca başı,
Bu kırgını görmekte olan Kızılbaş,
Kırıldık diye ağlayarak bağırdı.
Bahadırlar akıl- şuurunu kaybedip
Korkaklar, yarenler, doğruca kaçtı.
Han Dalli sığınıp bütün evliyalara,
Tevekkül edip Kızılbaş ile savaştı.” (Eşankul & Sezer, 2017, s. 305).

Epik konulu anlatılarda, eril gücünü dışarıya çıkarabilmeyi başarabilen yani animusu baskın kadın kahraman alp tipi ve animası ile uyum sağlayabilen erkek kahraman tipi hedefine bir adım daha yakındır. Bir insanın alp tipine sahip olması, sadece gücünün ve kahramanlığının varlığı ile değil aynı zamanda kendi içinde ruhsal yolculuğunu tamamlayarak bütünlüğe erişebilmiş erdemli kişilerin üstleneceği bir arketiptir.

Türk toplumlarına ait destanlar kendi içlerinde farklılık gösterse de kadın arka planda bırakılan bir unsur olmamıştır. Anlatılarda yer alan kadınlara atfedilen sorumluluk ve değer biçimi, mevcut toplumsal yapıdaki kadının önemini yansıtmaktadır. Kadına verilen değer, anlatı içerisindeki önemli mesajlar ile okuyucuya aktarılmıştır.

3. ALP KADIN TIPİNDE İKİ KADIN KAHRAMAN: BANU ÇİÇEK VE HAN DALLI

Kahramanlık destanları, bir milletin tarihi geçmişini yansıtmalarının dışında anlatıların yazılış dönemi içerisinde yaşanan coğrafyadan, siyasi ve kültürel değerlerine kadar uzanan olayları günümüze taşıması yönüyle büyük bir önem arz etmektedir. Sembolik ve mitolojik açıdan zengin olan destanlar, toplumların kendine özgü nitelikleri ile benzerlikler ve farklılıklar içermektedir. Türk ve Özbek halkının epik yönlerinden zengin olan kahramanlık konulu iki destanlarından; Kam Pürenün Oğlu Bamsı Beyrek Boyı anlatısında yer alan Banu Çiçek ve Dalli Destanı içerisinde yer alan Han Dalli karakterleri, kahramanlık konulu destanlardaki kadın alp tipinin tipik örneklerindedir.

Araştırmamıza konu olan Dede Korkut hikâyelerinden Kam Pürenün Oğlu Bamsı Beyrek Boyı anlatısında ele alınan temel konu, çocuksuzluk sorunu ve beşik kertmesidir. Bayındır Han'ın vermiş olduğu toyda, çocuksuzluk sorunları olan Bay Bican Bey ve Bay Böri Bey'in birbirlerine verdikleri beşik kertme sözü, olayların başlangıç nedenidir. Aradan zaman geçtikten sonra Banu Çiçek'in kendisine talip olan Bamsı Beyrek'e karşı kimliğini gizleyerek onun

gücünü ölçebilmesi kadın ve erkek gücünün eş olduğunu gösteren bir durumdur. Bamsı Beyrek'in at binme ve ok atmada Banu Çiçek'e karşı üstünlüğünün görülmesine karşın Banu Çiçek ile güreşirken yenmekte zorlanması kadının gücünü ve yiğitlik vasfını ön plana çıkaran durumlardan birisidir.

Çalışmamızda incelediğimiz epik konulu Dalli Destanı'nda ise asıl konu, destan kahramanı Hasanhan'ın, babasının Han Dalli'ye ulaşabilme isteğine bağlı olarak çıktığı bireyleşim yolculuğunda karşılaştığı düşmanlara karşı verdiği mücadeledir. Destan kahramanının çaresiz düştüğü durumda ona elini uzatan Han Dalli'nin korkusuz ve cesur tavırları alp kadın tipinin özelliklerini gösterir. Han Dalli'nin erkek kılığına girerek mücadeleyi başarı ile sürdürmesi kadın ve erkek gücünü ortaya çıkarmaktadır.

Her iki destanın olay örgüsü birbirinden farklı olsa da anlatılar içindeki iki kadının da erkeklerle çatışabilecek kadar korkusuz ve cesur olması eşlerine karşı sadakatli ve düşkün oluşu öne çıkan benzerliklerdendir. Kadınlar, sadece ev işlerini yapan kişiler olarak değil aynı zamanda kocasına yol gösteren ve onun yanında savaşmaya hazır olarak bulunan bir hayat yoldaşı olarak görülmektedir. Bazı destan metinlerinde kahraman, alp kadınla savaşırken onunla başa çıkıp çıkamayacağı konusunda endişe duymaktadır. Fakat her iki anlatıda da yer alan kadınların kimliklerini gizlediği halde cesareti, yiğitliği, kahramanlığı ve bilgeliği erkeğin yerini aratmamaktadır. Banu Çiçek ve Han Dalli'nin kendi başına olayları yönlendirerek cesurca mücadele verebilmeleri, kadınların kimseye ihtiyaç duymadan bir şeyleri başarabildiğinin göstergesidir.

İki destanda da karşı tarafa verilen mücadelede, başarılı olduğu takdirde evliliğin gerçekleşecek olması benzer taraflardan birisidir. Destan kahramanları belirli bir yaşa ulaştıktan sonra yiğitliğini ispatlama çabasına girmektedir. Kendi benliğini ortaya koyarak erginleşme serüvenini başarıyla tamamlayan kahraman, evlenmeye hak kazanır. Kahraman, evleneceği kııda da kendisine yakın olan özellikler arar. Alp kadın tipini yansıtan iki kadın da evlenecekleri kişilerin de kahramanlık vasıflarının olması benzer özelliklerdendir. Banu Çiçek, kendisine talip olan Bamsı Beyrek'in gücünü ölçmek için ona karşı mücadele vermesindeki asıl amaç, evleneceği kişide aradığı kahramanlıktır. Kadın ve erkek kahramanın atla yarışma, ok atma, kılıç çekme gibi bir mücadele sürecine girmesi kendi benliklerini ispatlamanın bir çeşididir demek mümkündür.

Aynı anlayış, Han Dalli ve Hasanhan'ın bulunduğu toplumda da görülmektedir. Hasanhan, çıktığı sembolik yolculuğunda erginleşme serüvenine adım atmış ve alp tipi özellikleri sergilemektedir. Yolculuğa çıkma amacı ise Han Dalli'ye ulaşarak onunla birlikte memleketine geri dönebilmektir. Amacına ulaşan Hasanhan, bireyleşme serüveninde başarılı olarak kendilik bilincine ulaşmış şekilde tekrar memleketine geri döner.

"Bir eş/kadın için çıkılan yolculuk, bütünlüğe ulaşmaya çabalayan ruhun ifadesidir. Çünkü insanın tamlığına erişebilmesi, eksik olan yanlarını tamamlamasıyla mümkündür." (Şimşek ve Özdemir, 2021, s. 62). Kendi benliğini ispatlayan genç kahraman Hasanhan, Han Dalli'nin kendine eş olabileceğini Dalli'de bulunan alp tipi özelliklerine şahit olduktan sonra karar vermiştir. Her iki destanda da kahramanların sembolik serüveninde anima ve animusun birbirini tamamlayıcı olması başarıya erişmelerini sağlamıştır.

İncelenen iki anlatıda da mantığını, zekâsını ve sezgilerini doğru şekilde kullanabilen bilge kadın tipinin temsilcisi kadınlar yer almaktadır. Beyrek'in kılık değiştirerek Banu Çiçek ve Yaltacuk'un düğününe gitmesi gelişen olayların

yönünü değiştiren bir durumdur. Beyrek, düğünde kopuz çalarak gelinin oynamasını ister. Banu Çiçek'in oyuna girmesi ile söyleşmeye başlar. Banu Çiçek'in Beyrek'i sesinden tanıması, Banu Çiçek'in sezgisel gücünün bir göstergesidir. Beyrek'i görmeden kalabalık içinden ayırt edebilmesi ise sevgilisine karşı duyduğu güçlü bağdan kaynaklanmaktadır.

Dalli Destanı'nda ise destan kahramanı Hasanhan'ın Dalli'ye kurduğu plan ile ona ulaşma amacındadır. Dalli'nin Hasanhan'ın atı Gırat'ı satın alma isteği üzerine Hasanhan'ın Dalli'ye parayı elden vermesi gerektiği söylediğinde Dalli bu durumdan korkar ve bunun kaçırılmasına yönelik bir hile olduğunu anlayarak kabul etmez. Banu Çiçek'te de olduğu gibi Han Dalli'de akıl gücünü ve sezgilerini doğru şekilde kullanarak gerçekleri ortaya çıkarmıştır. Bu durumlar, Banu Çiçek'i sevdiğine kavuştururken Han Dalli'yi de bir hileden kurtarmıştır.

Kadın kahraman tipinin ön plana çıktığı iki anlatıda bir benzer özellik ise kadınların güzelliğidir. Güzel olan her varlık, kadının güzelliğini sembolize eden unsur olarak kullanılmıştır. Destan kahramanlarının uğruna mücadele ettikleri kişiler, soylu ve güzel kadınlardır. Bamsı Beyrek'in ve Banu Çiçek'in aşkı, Hasanhan ve Han Dalli'nin aşkı mücadele içinde ön planda olan durumlardır. Mücadele içinde olan kahramanların moral kaynağı eşleri olmuştur. Kahramanların mücadelesinin amaçlarından biri de eşleri ile birlik olup ruhsal bütünlüğe ve huzura erişmektir. Dalli Destanı'nda Han Dalli'nin eşi Hasanhan'a karşı olan isteği ve sevgisi şu şekilde izah edilmiştir:

"Sen beyimsin, olayım senin dilberin,
Sevinçte, gamda ebediyen rehberin,
Kıymetli yârim oldun, pehlivanım
Sevenin, kölen ve hizmetkârın." (Eşankul & Sezer, 2017, s. 187).

Hikâye içinde Banu Çiçek'e ise "gümüş gibi ak bilek, güz elması gibi al yanak, uzun kara saç" gibi betimlemelerin yapılması ve "Güzeller Şahı" olarak bahsedilmesi görülmektedir. Aynı şekilde Dalli Destanı içinde yer alan kadın kahraman Han Dalli'ye yapılan güzellemeler şu şekilde betimlenmiştir:

"Erzurum padişahının bir kızı varmış, adına Han Dalli derlermiş, bugünlerde çok güzelleşmiş, olgunlaşmış, şöhreti dünyaya yayılmış. O kadar meşhur olmuş ki; Âlemde insanlar içinde onun gibi hoş edalı, boylu poslu, huri misali kız yeryüzünde yok, bugünlerde dokuz kat örtü örter yüzüne; ayı söndürür, gündüzü karanlık eder." (Eşankul & Sezer, 2017, s. 305). Türk ve Özbek destanlarında eş, sevgili veya anne rolünde yer alan kadınların fiziksel özellikleri de yaşadıkları toplumda dilden dile dolaşan güzellikleri ile belirtilmiştir. Bu söylenti, Dalli Destanı'nda olduğu gibi bazen destan kahramanını yola çıkaran sebep iken bazen de Kam Pürenün Oğlu Bamsı Beyrek Boyu anlatısında olduğu gibi kahramanın mücadelecî yönünün artmasını sağlayan etkenlerden biri olmuştur.

Hem ideal bir hayat arkadaşı hem de korkusuz bir akıncı kahraman tipi olarak nitelendirilen kadın kahramanlara ulaşmak kolay değildir. Amacına ulaşmak isteyen erkek kahramanları zorlu engellerle dolu imtihana tabi tutulur. Bireyleşim serüveninde başarılı olan her kahraman hem ruhsal erginleşmesini tamamlamış hem de ulaşmak istediği huzura kavuşmuştur.

SONUÇ

Kadın ve erkek, her dönemde, kültürde, coğrafyada birbirlerini tamamlar ve yaşamın devamlılığını sürdürür. Toplum içerisinde tarihi, sosyal, kültürel vb. alanlarda cinsiyet faktörü çeşitli şekilde rol oynasa da kadın doğurganlık vasfıyla çoğalmayı sağlayan kutsal bir varlık olarak görülmektedir. Kadının yaşam içindeki çok yönlü varlığı, edebi alanda da yerini almıştır. Ortak bir belleğin ve kültürün taşıyıcı olan destanlarda kadın figürü, çeşitli yönleri ile farklı rollerde karşımıza çıkmaktadır. Kadınların anlatılar içindeki varlığı, aktif veya pasif rol olarak yer alsa da her zaman ihtiyaç duyulan bir varlıktır. Birçok toplumda kadına verilen önemi ve toplum içindeki yerini öğrenebilmek için edebi kaynaklara bakmak yeterli olabilir. Çünkü edebi kaynaklar, toplumların birer aynası görevindedir. Kendinden sonraki kuşaklara aktarılan olaylar, mücadeleler ve kişiler, aslında destanların geçmiş ile gelecek arasında köprü vazifesi yaptığını bizlere açıkça göstermektedir

Bu düşüncelerden hareketle, Dede Korkut hikâyelerinde yer alan Kam Pürenin Oğlu Bamsı Beyrek Boyu ile Dalli Destanı'nda bulunan alp kadın tipini ele alarak farklı dönemlerde ortaya çıkan iki destan karşılaştırılmıştır.

Çalışmamızda iki kadın destan kahramanının belirgin olan özellikleri ele alınmaktadır. Her iki anlatıda olayların ağırlık merkezi erkek kahramanlar etrafında toplansa da kadın kahramanların varlığı aktif şekilde ön plana çıkmaktadır. Daha çok epik yönleri baskın, mücadelecî ruhu güçlü olan iki anlatıda kahramanların alp tiplerinin ortaya çıkması oldukça beklenen bir durumdur. Çünkü anlatıların ikisinde de kahramanların amacına ulaşması için aşması gereken engellerin varlığı söz konusudur. Bu engellerin varlığı, kahramanın içinde yatan akıncı ruh halini ortaya çıkarmaktadır. Kahraman mücadelesinde gücünü ve aklını orantılı şekilde kullandığı takdirde zafere ulaşır. Zafere ulaşan kahramanların yanında her koşulda onlara inanan ve yol gösteren tamamlayıcı tipler bulunmaktadır. Çalışmalarımıza konu olan anlatıların her ikisinde de kahramanı tamamlayan tiplerin başında kadın kahramanlarımıza gelmektedir.

İncelenen iki anlatıda da kadın ve erkek kahramanların anima ve animusu ile sağladıkları uyum, onları yaşam boyunca sürecektir mutluluğa ulaştırmıştır. İki kadın kahraman da anlatıların başında henüz evlenmemiş iken gelişen olaylar ve mücadeleler sonucunda erkek kahramanlarla evlenen mutlu bir aile tablosu oluşturmaktadır. Mutlu ailelerin temelinde sevgi, saygı ve sadakat duygusu yer alır. Bu duyguları bize aşıl原因 yaşamın kaynağı kadınların değer gördüğü her toplumda mutlu bireyler yetişir. Çünkü her canlının ilk rol model olarak gördüğü öğretmeni annesidir. Mutlu bireylerin varlığı ise toplumun refah seviyesini artmasını sağlayarak kaliteli bir yaşam seçeneği sunar.

KAYNAKÇA

- Aktaş, Gül (2013). "Feminist Söylemler Bağlamında Kadın Kimliği: Erkek Egemen Bir Toplumda Kadın Olmak". *Edebiyat Fakültesi Dergisi*. 30 (1): 53-72.
- Bars, Mehmet Emin (2013). "Alp Tipi Kavramı Çerçevesinde Manas". *Tarih Okulu Dergisi*. (17): 345-357.
- Bars, Mehmet Emin (2014). "Ak Kağan Destanında Kadın Tipi". *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*. 3 (3): 94-111.
- Ergin, Muharrem (1971). *Dede Korkut Kitabı*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Hanç, Baki Bora (2012). "Cañıl Mırza Destanında Kahraman Tipolojisi Açısından Kadın". *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*. 12 (2): 499-512.
- JUNG, Carl Gustav (2009). *İnsan ve Sembolleri*. çev. Ali Nahit Babaoğlu. İstanbul: Okuyan Us Yayınları.
- Kaplan, Mehmet. (2010). "Dede Korkut Kitabında Kadın". *Journal Of Turkology*. (9): 99-112.
- Kaplan, Mehmet (1985). *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 3 Tip Tahlilleri*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Kıdırbayeva, Burul, Muratoy, Abdikerim (1998). "Alplara Mahsus Evlilik". akt. Mehmet Aça. *Millî Folklor*. 5 (38): 78-84.
- Özdemir, Serdar Deniz (2014). *Anadolu Masallarında Su ve Ateş*. Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Özdemir, Serdar Deniz (2022). *Türk Halk Anlatılarında Devler*. Çanakkale: Paradigma Akademi.
- Sezer, Dilek (2017). *Özbek Destanları 6 Dalli*. hzl. Cabbar Eşankul. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Şahin, Halil İbrahim (2012). "Türkmenistan Sahası Köroğlu Anlatmalarında Kadın Tipler". Prof. Dr. Mine Mengi Adına Türkoloji Sempozyumu. 563-572.
- Şimşek, Esmâ; Özdemir, Serdar Deniz (2021). "Boston Destanı'nın Arketipsel Tahlili". *Millî Folklor*. (129): 58-71.